

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De comparatione virtutum moralium adinuicem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

Tertia est de dare & accipere finem, quod sumuntur dupliciter, scilicet primo, & non primo. Ex his namque lique primo quod finis virtus moralis absolute praestitutur: primo non a prudenter, sed a iudicere. & hoc clarum est, quia prudenter ex illo fit. Secundò, quo finis idem absolute non prius intenditur a virtute moralis, quia sit prudenter, & hoc clarum est: quia virtus moralis non fit ab illo fine illi medietate prudenter. Tertiò, quod prudenter in fini non deperire: a virtute moralis, sed eius fine, & appetitu recto illius naturalis inclinatione, que non est virtus, sed inchoatio virtutis. & hoc clarum est, quia intentio recta finis est principium

tem virtutes morales sunt magis necessariae ad vitam humanam, non ostendit eas esse nobiliores simpliciter, sed quo ad hoc, quin immo virtutes intellectuales speculativa ex hoc ipso, quod non ordinantur ad aliud, sicut viles ordinatur ad finem, sunt digniores. Hoc enim contingit, quia secundum eas quoddammodo inchoatur in nobis beatitudo, quae consistit in cognitione veritatis, sicut supra dictum est. *

Ad secundum dicendum, quod fin
virtutes morales deinde homo bonus
simpliciter, & non secundum intellectua-
les virtutes ea ratione; quia appeti-
tus mouet alias potentias ad suum
actum, ut supra dictum est. Vnde
per hoc etiam non probatur, nisi
quod virtus moralis sit melior se-
cundum quid.

AI TERTIVM dicendū, q̄ prud-
tianon solum dirigit virtutes mo-
rals in eligendo ea, que sunt ad
finem, sed etiam in praefitendo
finem. Est autem finis vniuersitatis
que virtutis moralis attingere me-
diū in propria materia: quod qui-
dem mediū determinatur secun-
dum rectam rationem prudētiæ,
vt dicitur in 2. & 6. Ethicorum. ¶

ARTICVLVS IIII

Vtrum iustitia sit præcipua inter virtutes morales.

AD QVARTVM sic proce-
ditur. Videtur, quod iusti-

A ideo nō sequitur quod sit ignobilior: sicut sequitur si esset eorum, qua sunt ad fiuum tantum. & per hoc soluit illa confirmatio de habitu principiorum, quia scilicet habitus principiorum est nobilior habitu conclusionum tantum, non autem habitu principiorum, & conclusionum: sicut est in proposito. vbi secundum

Ptia non sit præcipua inter virtutes morales. Maius enim est dare alicui de proprio, quam redere alicui quod ei debetur: sed primum pertinet ad liberalitatem, secundum autem ad iustitiam. ergo videtur quod libera-
titas sit maior virtus, quam iu-
stitia.

¶ 2 Præterea. Illud videtur esse
maximum in vnoquoque, quod
est perfectissimum in ipso: sed si-
cūt dicitur Iacob 11. Patiētia opus
perfectum habet. ergo videtur,
quod patientia sit maior, quam
iustitia.

¶ 3 Præterea. Magnanimitas operatur magnum in omnibus virtutibus, ut dicitur in quarto Ethicorum. * ergo magnificat etiam ipsam iustitiam; est igitur maior quam iustitia.

C SED CONTRA est, quod Philo-
sophus dicit in 5. Ethic. * quod iu-
stitia est praeclarissima virtutum.
R E S P O N . Dicendum, quod
nobilior, requiritur,
quod sit perfectus
absque mendacio-
ne ab illo qui est re-
spectu eorum q̄ sunt
cap. r. paulus
ante si. ro. 5

ICE S P O N . Dicendum , quod
virtus aliqua secundum suam spe-
ciem potest dici maior , vel mi-
nor , vel simpliciter , vel secundum
quid . Simpliciter quidem dicitur
maior , secundum quod in ea
maiis bonum rationis relucet ,
vt supra dictum est . * & secun-
dum hoc iustitia inter omnes vir-
tutes morales praecepsit tanquam
propinquior rationi : quod patet
& ex subiecto , & ex obiecto : ex
subiecto quidem , quia est in
voluntate sicut in subiecto . vo-
luntas autem est appetitus ra-
D pterea non sequitur , quod sit nobilior prudentia . Reliquia in se-
cunda secundie tractanda sunt : ubi rationes
Scoti in tertio sententiarium , distinctione trigesimali exta , quod prudentia fit respe-
cta finis , uidetur putare : & quare in ratione duabus existentibus
virtutibus , scilicet , synderesis & prudentia , in appetitu , una re-
spondet moralis virtus respectu finis , & eorum que sunt ad fi-
nem intendentes & ejusmodi .

¶ Super Questionis sexagesimasexta Ariculum
quarum.

En artic. 4. eiusdem 66. questio. dubium. Novitiorum occurrit quomodo fortitudini preferatur iustitia; quia fortudo rectificat circa mortem & uitam, iustitia autem circa operationes ad alterum. Nulla namque operatio est maior ipsa sua, sed pelle pro pelle, & cuncta que habet dabit homo pro anima sua. Sed hoc facile solutum: ex eo quod iustitia rectificando animum in omnibus operationibus que sunt ad alterum, rectificat etiam respectu uite & mortis. Ad iustitiam enim spectat pone uitam pro altero, pura pro republi. cui hoc debet: nec inconvenit eundem actum spectare ad iustitiam & fortitudinem diversimode: ut in proposito, ponere uitam in quantum haber rationem debiti, spectat ad iustitiam, que fecit dat alia bona debita, ita & uitam: in quantum uero haber rationem terribilis spectat ad fortitudinem, cuius est firmare animum ne timeat hoc, sed audiat & cari iustitia tanto est nobilior, quanto uniuscelular circumferentia altera, scilicet est bona rectificans in his que sunt ad alterum.

Prima Secundæ S. Thomæ. S 2 ¶ Super

Cap. 9. 10. 11. tionalis, ut ex dictis patet. **G** secundum autem obiectum huc materiam, quia est circa operationes, quibus homo ordinatur non solum in seipso, sed etiam ad alterum. unde iustitia est praeclarissima virtutum, **G** cap. 1. paulo ante finem, tom. 5. vt dicitur in 5. Ethic. * Inter alias autem virtutes morales, quae sunt circa passiones, tanto in unaquaque magis relucet rationis bonum, quanto circa maiora motus appetitus subditur rationi. Maximum autem in his quae ad hominem pertinent, est vita, a qua omnia alia dependent. & ideo fortitudo, quae appetitum motu subdit rationi in his quae ad mortem & vitam pertinent, primum locum tenet inter virtutes morales, quae sunt circa passiones, tamen ordinatur infra iustitiam. Vnde Philo dicit in 1. Rhet. * quod neceſſe est maximas esse virtutes, quae sunt alijs honoratissimae, siquidem est virtus potentia benefactiva. propter hoc fortes & iustos maxime honorant hec quidem in bello, fortitudo, hanc autem iustitia & in bello, & in pace vtilis est. Post fortitudinem autem ordinatur temperantia, quae subiicit rationi appetitum circa ea quae immediate ordinantur ad vitam vel in eodem secundum numerum, vel in eodem secundum speciem, in cibis, & venereis. & sic istae tres virtutes simul cum prudentia dicuntur esse principales etiam dignitate. Secundum quid autem dicitur aliqua virtus esse major, secundum quod administricum, vel ornamentum prebet principali virtuti: sicut substantia est simpliciter dignior accidente, aliquod tamen accidens est secundum quid dignius substantia, in quantum perfecte substantiam in aliquo esse accidentaliter.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod liberalitas oportet quod fundetur super actum iustitiae. Non enim est liberalis datus, si non de proprio daret, vt in 2. Polit. dicitur. Vnde liberalitas sine iustitia esse non posset, quae fiscernit suum a non suo. Iustitia autem potest esse sine liberalitate: unde iustitia simpliciter est major liberalitate tanquam coior, & fundamentum ipsius. Liberalitas autem est secundum quid maior, cum sit quidam ornatus iustitiae, & supplementum eius.

AD SECUNDUM dicendum, quod patientia de habere opus perfectum in tolerancia malorum, in quibus non solum excludit iniustam vindictam, quam etiam excludit iustitia: neque solum odium quod facit charitas: neque solum iram, quod facit mafuerito: sed etiam excludit tristitiam inordinatam, quae est radix omnium praedictorum. & ideo in hoc est perfectior & maior: quia in hac materia extirpar radice: non autem est simpliciter perfectior omnibus alijs virtutibus: quia fortitudo non solum sustinet molestias absq; perturbatione, quod est patientia, sed etiam ingerit eis cu opus fuerit. Vnde quicunque est fortis, est patientis, sed non conetur.

AD TERTIUM dicendum, quod magnanimitas non potest esse nisi alijs virtutibus praexistentibus, vt dicitur in 4. Ethicor. * Vnde comparatur ad alias, sicut ornatus earum: & sic secundum quid est maior omnibus alijs, non tamen simpliciter.

C Super Questionis
166. Articulum
gusatuum.

ARTICULUS V.

Virtus sapientia est maxima inter
virtutes intellectuales.

IN articulo 5. eiusdem
Supra q. 37.
art. 1. ad 2. &
infra q. 68
art. 7. cor. &
1. Eth. princ.
& lib. 6. lcc.
6. & 7.

66. q. in responsione ad quartum nota
auram doctrinam,
quare sapientia ra-
tiones terminorum
maxime universa-

AD QVINTUM sic proceditur. Videtur, quod sapientia non est maxima inter virtutes intellectuales. Imperans enim maius est

Feo cui imperatur: sed prudentia videtur imperare sapientiae. dicitur enim 1. Ethic. * quod quale disciplinarum debitum est esse in ciuitatibus, & quale vnumquodque addiscere, & usque quo, haec praeordinat, scilicet politica, quae ad prudentiam pertinet, vt dicitur in 6. Ethic. **G** cum igitur inter disciplinas etiam sapientia continetur, videtur quod prudentia sit maior, quam sapientia.

T 2 Præt. De ratione virtutis est, quod ordinat hominem ad felicitatem. est enim virtus dispositio perfecti ad optimum, vt dicitur in 7. Physic. * sed prudentia est recta ratio agibilium, per quam homo ad felicitatem perducitur: sapientia autem non considerat humanos aetas, quibus ad beatitudinem peruenitur. ergo prudentia est maior virtus quam sapientia.

T 3 Præt. Quantum cognitio est perfectior, tanto videtur esse maior: sed perfectiore cognitione habere possumus de rebus humanis, de quibus est scientia, quam de rebus diuinis, de quibus est sapientia, ut distinguit Aug in 12. de Trinitate. * Quia diuina incomprehensibilia sunt, secundum illud Iob 36. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram, ergo scientia est maior virtus quam sapientia.

T 4 Præt. Cognitio principiorum est dignior quam cognitio conclusionum: sed sapientia concludit ex principiis indemonstrabilibus, quorum est intellectus, sicut & aliae scientiae. ergo intellectus est maior virtus, quam sapientia.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 6. Ethicorum, * quod sapientia est sicut caput inter virtutes intellectuales.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * Magis tuto virtus secundum suam speciem consideratur ex obiecto: obiectum autem sapientiae precellit inter obiecta omnia virtutum intellectualium: consideratum enim causam altissimam, quam Deus est, vt dicit in principio Met. * Et quia per causam indicatur de effectu & per causam superiorum de causis inferioribus, inde est, quod sapientia habet indicium de omnibus aliis virtutibus intellectualibus, & eius est ordinare connexes, & ipsa est quasi architectonica respectu omnium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum prudentia circa res humanas, sapientia vero circa causam altissimam, impossibile est quod prudentia sit maior virtus, sapientia, nisi vt dicitur in 6. Ethic. * maximum enim est in mundo, esset homo. Vnde dicendum est, sicut in eo lib. dicitur, **G** quod prudentia non imperatur sapientia, sed potius econversio: quia spiritualis indicat omnia, & ipse a nemine indicatur, vt dicitur in Corint. 2. Non enim prudentia habet se introitum de altissimis, quem considerat sapientia: sed imperatur his, quae ordinantur ad sapientiam, quod modo homines debent ad sapientiam peruenire. Vnde in hoc est prudentia, seu politica, ministratrix sapientie: introducit ad eam preparans ei viam, sicut ostiarius ad regem.

AD SECUNDUM dicendum, quod prudentia considerat quibus peruenitur ad felicitatem: sed sapientia considerat ipsum obiectum felicitatis, quod est altissimum.

littere confident, it
fit in s. Metaphysica
quia felicitas est
propria effectus
in causa, quod in
prima parte decis
ratum est: & quod
indicit de prima
pij, quia felicitas
rum causa confide
rat rationes termin
orum. **G** indicatur
enim rei per illas
causas fit. Indice
autem sapientia de
principijs ex causa
terminis, non tanquam ex
causis medium tem
pore latenter con
ficiat affensus prime
pij, aut redit per altera causa terminis
eorum, sed tangit
dans eis immixta
constituta rationes, ita
minor, & in de
rebus reficiens
la & proprie
defendit illa ex
ma arce videns.

Text. 6. cap. 4.

Lib. 1. cap. 1.

Eccl. 1. cap. 1.

Quest. 2. p. 1.

Quest. 2. p. 2.

Quest. 2. p. 3.

Quest. 2. p. 4.

Quest. 2. p. 5.

Quest. 2. p. 6.

Quest. 2. p. 7.

Quest. 2. p. 8.

Quest. 2. p. 9.

Quest. 2. p. 10.

Quest. 2. p. 11.

Quest. 2. p. 12.

Quest. 2. p. 13.

Quest. 2. p. 14.

Quest. 2. p. 15.

Quest. 2. p. 16.

Quest. 2. p. 17.

Quest. 2. p. 18.

Quest. 2. p. 19.

Quest. 2. p. 20.

Quest. 2. p. 21.

Quest. 2. p. 22.

Quest. 2. p. 23.

Quest. 2. p. 24.

Quest. 2. p. 25.

Quest. 2. p. 26.

Quest. 2. p. 27.

Quest. 2. p. 28.

Quest. 2. p. 29.

Quest. 2. p. 30.

Quest. 2. p. 31.

Quest. 2. p. 32.

Quest. 2. p. 33.

Quest. 2. p. 34.

Quest. 2. p. 35.

Quest. 2. p. 36.

Quest. 2. p. 37.

Quest. 2. p. 38.

Quest. 2. p. 39.

Quest. 2. p. 40.

Quest. 2. p. 41.

Quest. 2. p. 42.

Quest. 2. p. 43.

Quest. 2. p. 44.

Quest. 2. p. 45.

Quest. 2. p. 46.

Quest. 2. p. 47.

Quest. 2. p. 48.

Quest. 2. p. 49.

Quest. 2. p. 50.

Quest. 2. p. 51.

Quest. 2. p. 52.

Quest. 2. p. 53.

Quest. 2. p. 54.

Quest. 2. p. 55.

Quest. 2. p. 56.

Quest. 2. p. 57.

Quest. 2. p. 58.

Quest. 2. p. 59.

Quest. 2. p. 60.

Quest. 2. p. 61.

Quest. 2. p. 62.

Quest. 2. p. 63.

Quest. 2. p. 64.

Quest. 2. p. 65.

Quest. 2. p. 66.

Quest. 2. p. 67.

Quest. 2. p. 68.

Quest. 2. p. 69.

Quest. 2. p. 70.

Quest. 2. p. 71.

Quest. 2. p. 72.

Quest. 2. p. 73.

Quest. 2. p. 74.

Quest. 2. p. 75.

Quest. 2. p. 76.

Quest. 2. p. 77.

Quest. 2. p. 78.

Quest. 2. p. 79.

Quest. 2. p. 80.

Quest. 2. p. 81.

Quest. 2. p. 82.

Quest. 2. p. 83.

Quest. 2. p. 84.

Quest. 2. p. 85.

Quest. 2. p. 86.

Quest. 2. p. 87.

Quest. 2. p. 88.

Quest. 2. p. 89.

Quest. 2. p. 90.

Quest. 2. p. 91.

Quest. 2. p. 92.

Quest. 2. p. 93.

Quest. 2. p. 94.

Quest. 2. p. 95.

Quest. 2. p. 96.

Quest. 2. p. 97.

Quest. 2. p. 98.

Quest. 2. p. 99.

Quest. 2. p. 100.

Quest. 2. p. 101.

Quest. 2. p. 102.

Quest. 2. p. 103.

Quest. 2. p. 104.

Quest. 2. p. 105.

Quest. 2. p. 106.

Quest. 2. p. 107.

Quest. 2. p. 108.

Quest. 2. p. 109.

Quest. 2. p. 110.

Quest. 2. p. 111.

Quest. 2. p. 112.

Quest. 2. p. 113.

Quest. 2. p. 114.

Quest. 2. p. 115.

Quest. 2. p. 116.

Quest. 2. p. 117.

Quest. 2. p. 118.

Quest. 2. p. 119.

Quest. 2. p. 120.

Quest. 2. p. 121.

Quest. 2. p. 122.

Quest. 2. p. 123.

Quest. 2. p. 124.

Quest. 2. p. 125.

Quest. 2. p. 126.

Quest. 2. p. 127.

Quest. 2. p. 128.

Quest. 2. p. 129.

Quest. 2. p. 130.

Quest. 2. p. 131.

Quest. 2. p. 132.

Quest. 2. p. 133.

Quest. 2. p. 134.

Quest. 2. p. 135.

Quest. 2. p. 136.

Quest. 2. p. 137.

Quest. 2. p. 138.

Quest. 2. p. 139.

Quest. 2. p. 140.

Quest. 2. p. 141.

Quest. 2. p. 142.

Quest. 2. p. 143.

Quest. 2. p. 144.

Quest. 2. p. 145.

Quest. 2. p. 146.

Quest. 2. p. 147.

Quest. 2. p. 148.

Quest. 2. p. 149.

Quest. 2. p. 150.

Quest. 2. p. 151.

Quest. 2. p. 152.

Quest. 2. p. 153.

Quest. 2. p. 154.

Quest. 2. p. 155.